

Eich llais mewn iechyd | Your voice in health
a gofal cymdeithasol | and social care

Rheolau sefydlog

Dyddiad i'w ychwanegu

Rheoli dogfennau

Fersiwn	Dyddiad	Awdur	Rheswm
0.1	26.09.2022	CS	Drafft 1af wedi'i baratoi ar gyfer cytundeb gan y Bwrdd.
1.0	05.10.2022	CS	Cytunodd y Bwrdd ar y Rheolau Sefydlog.
1.1	07.11.2022	CS	Ystyriodd arweinydd llif gwaith llywodraethiant LIC y Rheolau Sefydlog – gwnaethpwyd newidiadau.
2.0	22.11.2022	CS	Cytunodd y Bwrdd ar y Rheolau Sefydlog a ddiweddarwyd.
2.1	04.04.2023	CS	Diweddariad i adlewyrchu corff gweithredol. Newidiadau bychain i iaith a fformat. Gwnaethpwyd newidiadau i adlewyrchu penderfyniadau diweddar.
2.2	23.04.2023	AR	Gwnaethpwyd mân newidiadau.
3.0	28.04.2023	CS	Cytunwyd gan y Bwrdd
3.1	12.3.24	AC	Adolygwyd gan y Tîm Arwain
4.0	30.04. 24	CA	Diweddariadau Arfaethedig i'w hystyried
4.1	19.06.24	CA	Cymeradwyodd y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg y Rheolau Sefydlog diwygiedig.

Adolygiad o ddogfennau

Cymeradwywyd ar	Cymeradwywyd gan	Dyddiad adolygu
------------------------	-------------------------	------------------------

05.10.2022	Bwrdd	
22.11.2022	Bwrdd	
28.04.2023	Bwrdd	
24.07.2024	Bwrdd	

Cynnwys

1. Cyflwyniad	5
2. Swyddogaethau Llais	9
3. Aelodaeth	11
4. Pwrpas y Bwrdd	11
5. Trefnu cyfarfodydd Bwrdd.....	14
6. Gweithdrefn mewn cyfarfodydd.....	15
7. Cofnodion cyfarfodydd	18
8. Penderfyniadau a gedwir yn ôl a dirprwyaethau mewnol	19
9. Pwyllgorau, is-bwyllgorau a grwpiau a dirprwyaethau ad hoc.....	22
10. Rhwymedigaethau aelodau'r pwyllgor.....	23
11. Uwch Dîm Rheoli.....	23
12. Gwrthdaro buddiannau	24
13. Tryloywder	26
14. Cyfrinachedd a chadw'r dogfennau yn ddiogel.....	26
15. Pryderon am berchnogaeth.....	27
16. Datrys a chofnodi pryderon neu anghydfodau rhwng Aelodau'r Bwrdd	27
17. Y Cadeirydd	29
18. Y Prif Weithredwr	29
19. Swyddog Cyfrifeg.....	30
20. Aelodau Anweithredol.....	31
21. Aelod Cyswllt.....	31
22. Ysgrifennydd y Bwrdd.....	32

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae Llais¹ yn gorff corfforaethol a sefydlwyd o dan Ran 4, adran 12 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu) (Cymru) 2020 (y cyfeirir ato yn y ddogfen hon fel y Ddeddf). Cyfeirir at Llais y Dinesydd fel Corff Llais y Dinesydd o fewn y Ddeddf a deddfwriaeth a chanllawiau statudol eraill.
 - 1.2. Ar gyfer y ddogfen hon, lle cyfeirir at feysydd penodol o'r Ddeddf neu unrhyw ddogfennau statudol eraill, cyfeirir at y sefydliad o dan ei enw gweithredol Llais Cymru neu Llais.
 - 1.3. Nid yw Llais i'w ystyried yn was nac yn asiant y Goron nac yn mwynhau unrhyw statws, imiwnedd neu ffrainc y Goron. Amcan cyffredinol Llais, wrth arfer ei swyddogaethau, yw cynrychioli buddiannau'r cyhoedd mewn perthynas â gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd Llais yn cyflawni ei swyddogaethau'n annibynnol, yn ddiuedd ac yn deg.
 - 1.4. Mae'r Rheolau Sefydlog Llais, sydd wedi'u nodi isod, wedi cael eu gwneud gan y Bwrdd. Bydd y Rheolau Sefydlog hyn, lle bo hynny'n berthnasol, yn cael eu darllen a'u dehongli ynghyd â phwerau a swyddogaethau statudol y sefydliad. Ni ddylid gwneud, darllen, cymhwyso neu atal unrhyw Orchymyn Sefydlog mewn ffordd sy'n mynd yn groes i unrhyw reol gyfreithiol, darpariaeth deddfwriaethol, neu delerau'r Ddogfen Fframwaith gan Weinidogion Cymru a Thîm Partneriaeth perthnasol Llywodraeth Cymru.
- 1.3 Lle bo angen, gellir newid y Rheolau Sefydlog hyn, eu hatal neu eu dirymu, yn gyfan gwbl neu'n rhannol, er mwyn sicrhau bod y Bwrdd a'r sefydliad yn

¹ Llais yw'r enw gweithredol ar gyfer Corff Llais y Dinesydd ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol, Cymru

gweithredu'n effeithiol. Maent yn parhau mewn grym oni bai a hyd nes y cânt eu newid, eu hatal neu eu dirymu.

- 1.4 Gall y Cadeirydd, y Prif Weithredwr a/neu unrhyw aelod (au) o'r Bwrdd wneud cynigion ar gyfer unrhyw newidiadau i'r Rheolau Sefydlog hyn yn unol â darpariaethau'r Rheolau Sefydlog hyn a gyda chyingor gan Ysgrifennydd y Bwrdd. Rhaid i unrhyw newidiadau gael eu cytuno gan fwyafrif (gweler paragraff 6.1 ar gworwm) aelodau'r Bwrdd.
- 1.5 Pan nad yw'r Rheolau Sefydlog yn gwneud darpariaeth benodol, gall y Cadeirydd, mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr, benderfynu ar weithdrefnau ar gyfer ymddygiad a thrafodion y Bwrdd. Dylid gofyn am gyngor ac arweiniad gan Ysgrifennydd y Bwrdd cyn gwneud unrhyw benderfyniadau.
- 1.6 Mae methu â chydymffurfio â'r Rheolau Sefydlog yn fater disgyblu a allai arwain at ddiswyddo unigolyn o gyflogaeth neu gael ei dynnu oddi ar y Bwrdd.
- 1.7 Nodir ystyr geiriau ac ymadroddion penodol a gynhwysir yn y Rheolau Sefydlog hyn yn yr adran ddehongli isod.

Dehongliad

'y Ddeddf'

yn golygu Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu) (Cymru) 2020.

'Dogfen Fframwaith'

yn nodi'r fframwaith eang y mae Llais yn gweithredu ynddo a'i bartneriaeth â Gweinidogion Cymru a Thîm Nawdd perthnasol Llywodraeth Cymru.

'Swyddogaethau Llais'

Yn golygu'r swyddogaethau y mae Llais wedi'u sefydlu i'w cyflawni.

'y Bwrdd'

yn golygu Cadeirydd a'r Aelodau Bwrdd a benodir o dan atodlen 1, rhan 2 o'r Ddeddf.

'Aelod o'r Bwrdd'

yn golygu aelod o Llais a benodir gan Weinidogion Cymru o dan baragraff 2(1)(a),(b),(c),(d) neu (e) (iii), Atodlen 1, rhan 2 o'r Ddeddf.

'Ysgrifennydd y Bwrdd'

yw cyflogai Llais a benodir i weithredu fel ysgrifennydd i'r Bwrdd fel ceidwad llywodraethiant da ac ymgynghorydd i'r Bwrdd.

'Cadeirydd'

yn golygu person a benodir i ddal swydd Cadeirydd gan Weinidogion Cymru o dan Atodlen 1, Rhan 2 () o'r Ddeddf.

'Dirprwy Gadeirydd'

yw'r Aelod Anweithredol a benodir yn Ddirprwy Gadeirydd o dan adran 1, Rhan 2, Paragraff 2 (1) (b) o'r Ddeddf.

'Cadeirydd newydd'

yn golygu Aelod Anweithredol a benodir yn unol â pharagraff 25 o'r Rheolau Sefydlog hyn i gadeirio cyfarfod Bwrdd cyfan neu ran ohono pan fo'r

Cadeirydd neu'r Dirprwy Gadeirydd yn absennol neu wedi datgan gwrthdaro buddiannau perthnasol mewn perthynas ag unrhyw fater.

'Prif Weithredwr'

yn golygu'r person a benodir i ddal swydd Prif Weithredwr gan Aelodau Anweithredol Llais, gyda chytundeb Gweinidogion Cymru, o dan Atodlen 1, Rhan 3, paragraff 9 (1) o'r Ddeddf. Y Prif Weithredwr yw'r unig aelod gweithredol o'r Bwrdd ac mae'n Aelod Pleidleisio llawn.

'Aelod Anweithredol'

yn golygu Aelod o Fwrdd Llais heblaw'r Prif Weithredwr, nid yw'r unigolion hyn yn gyflogeion i Llais.

'Aelod Cyswllt'

yn golygu aelod o'r Bwrdd a benodir gan Aelodau Anweithredol o'r Bwrdd. Mae'r unigolyn hwn yn weithiwr Llais sydd hefyd yn aelod o undeb llafur a gydnabyddir gan Llais. Fodd bynnag, nid yw'r Aelod Cyswllt yn aelod pleidleisio o'r Bwrdd.

'Penderfyniad cyffredin'

yn golygu penderfyniad sy'n cael ei basio gan fwyafrif syml o Aelodau'r Bwrdd.

'Dyddiau clir'

yw cyfnod o rybudd ac eithrio'r diwrnod y rhoddir yr hysbysiad a'r diwrnod y caiff ei roi neu y mae i ddod i rym; Mae'r rhain yn ddyddiau calendr

'cworwm'

yn golygu isafswm nifer yr aelodau pleidleisio cymwys y mae'n rhaid iddynt fod yn bresennol yn y cyfarfod er mwyn i benderfyniadau a wneir fod yn ddilys. Mae hyn hefyd yn berthnasol i benderfyniadau y mae'n ofynnol eu gwneud y tu allan i gyfarfodydd ffurfiol y Bwrdd.

Gweler darpariaeth Adran Gweithredu'r Cadeirydd Brys a'r ddarpariaeth ar gyfer gwneud penderfyniadau drwy e-bost.

'y Swyddog Cyfrifyddu'

Prif Swyddog Gweithredol Llais yw Swyddog Cyfrifyddu Llais fel y nodir yn Atodlen 1, Rhan 6, Paragraff 19 o'r Ddeddf.

'y Prif Swyddog Cyfrifyddu'

Prif Swyddog Cyfrifyddu Gweinidogion Cymru yw Ysgrifennydd Parhaol Llywodraeth Cymru.

'y Swyddog Cyfrifyddu Ychwanegol'

Mae'r Swyddog Cyfrifyddu Ychwanegol yn uwch swyddog Llywodraeth Cymru sydd wedi cael cyfrifoldeb wedi'i ddirprwyo gan y Prif Swyddog Cyfrifyddu.

2. Swyddogaethau Llais

- 2.1 Sefydlwyd Llais o dan Ran 4, adrannau 12, o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu) (Cymru) 2020 (y "**Ddeddf**"). Fel corff cyhoeddus, ei rôl yw cyflawni ei gyfrifoldebau a osodir yng nghyd-destun nodau strategol Llywodraeth Cymru. Nodir ei brif ddiben a'i amcanion cyffredinol yn Adran 13, 14, 15 ac 16 o'r Ddeddf.

2.2 Ei amcan cyffredinol yw cynrychioli buddiannau'r cyhoedd mewn perthynas â gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol (Adran 13(1) o'r Ddeddf). Er mwyn cyflawni'r amcan hwnnw, rhaid i Llais ofyn am farn y cyhoedd, ym mha bynnag ffordd y mae'n meddwl sy'n briodol. Rhaid i Lais roi sylw i sicrhau, lle bo'n briodol, ymgysylltu wyneb yn wyneb rhwng ei staff, neu unrhyw bersonau eraill sy'n gweithredu ar ei ran, ac unrhyw unigolion y ceisir barn ganddynt (Adrannau 13(2) a (3) o'r Ddeddf).

2.3 Nodir swyddogaethau Llais yn Rhan 4 o'r Ddeddf. Dylid cyfeirio at y Ddeddf ar gyfer y darpariaethau llawn. Ceir crynodeb byr isod:

2.3.1 Adran 14 - Rhaid i Llais gymryd camau i hyrwyddo ymwybyddiaeth y cyhoedd o'i amcanion cyffredinol a'i swyddogaethau. Rhaid iddo baratoi a chyhoeddi datganiad sy'n nodi sut mae'n bwriadu hyrwyddo ymwybyddiaeth o'i swyddogaethau a cheisio barn y cyhoedd at ddibenion ei amcan cyffredinol.

2.3.2 Adran 15 - Gall Llais gyflwyno sylwadau i awdurdod lleol neu gorff y GIG am unrhyw beth y mae'n ystyried sy'n berthnasol i ddarparu gwasanaeth iechyd neu ddarparu gwasanaethau gofal cymdeithasol, ac

2.3.3 Adran 16 - Gall Llais roi cymorth (drwy gynrychiolaeth neu fel arall) i unrhyw unigolyn sy'n gwneud neu'n bwriadu gwneud cwyn yn ymwneud â darparu gwasanaethau iechyd neu ofal cymdeithasol yn unol ag is-adrannau 16(2)-(9).

3. Aelodaeth

- 3.1 Mae'r Bwrdd yn cynnwys y Cadeirydd, Dirprwy Gadeirydd, o leiaf 6 ond dim mwy nag 8 person arall a benodir gan Weinidogion Cymru, y Prif Weithredwr ac Aelod Cyswllt.
- 3.2 Caiff Aelodau Anweithredol eu penodi i'r Bwrdd yn rhinwedd eu swyddogaeth unigol, ac nid ydynt yn dal swydd fel cynrychiolwyr o unrhyw grŵp personol neu broffesiynol nac unrhyw gorff corfforaethol neu broffesiynol.
- 3.3 Y Prif Weithredwr yw'r unig Aelod Gweithredol o'r Bwrdd ac aelod pleidleisio llawn.
- 3.4 Penodir Aelod Cyswllt y Bwrdd fel cynrychiolydd undeb llafur a gydnabyddir gan Llais ac nid oes ganddo bleidlais yn y broses o wneud penderfyniadau'r Bwrdd.

4. Pwrpas y Bwrdd

- 4.1 Prif bwrpas y Bwrdd fydd darparu arweiniad, goruchwyliaeth a chyfeiriad i Llais wrth gynllunio, datblygu a chyflawni ei swyddogaethau. Bydd y Bwrdd yn cynnal llywodraethiant a sicrwydd priodol Llais. Bydd yn dwyn y Prif Weithredwr i gyfrif am berfformiad a datblygiad y sefydliad.

4.2 Rôl y Bwrdd yw:

- darparu arweinyddiaeth effeithiol a gweladwy i Llais, gan ddiffinio a datblygu cyfeiriad strategol, gosod amcanion uchelgeisiol a sicrhau bod diwylliant iach sy'n hyrwyddo cydraddoldeb, amrywiaeth a chynwysoldeb yn cael ei ymgorffori a'i gynnal;
- sicrhau bod gweithgareddau'r Llais yn cael eu cynnal yn effeithlon ac yn effeithiol, o fewn terfynau ei awdurdod dirprwyedig ac yn unol â'i ddyletswyddau a'i swyddogaethau statudol;
- hyrwyddo safonau uchel o reoli cyllid cyhoeddus, cynnal egwyddorion rheoleidd-dra, priodoldeb a gwerth am arian;
- monitro perfformiad er mwyn sicrhau bod Llais yn cyflawni ei nodau, ei amcanion a'i dargedau perfformiad yn llawn;
- sefydlu fframwaith o reolaethau darbodus ac effeithiol, sy'n galluogi asesu a rheoli risg gan sicrhau bod polisiau ac arferion staff yn gyson â gwerthoedd Llais a
- hyrwyddo egwyddorion bywyd cyhoeddus Nolan: anhunanoldeb, uniondeb, gwrthrychedd, atebolrwydd, didwylledd, gonestrwydd ac arweinyddiaeth.

4.3 Yn benodol, mae'r Bwrdd yn gyfrifol am:

- sefydlu a chynnal fframwaith llywodraethiant ac atebolrwydd Llais, gan gynnwys gwerthoedd a safonau ymddygiad;
- sefydlu a bwrw ymlaen â nodau ac amcanion strategol Llais mewn ffordd sy'n gyson â'i ddiben cyffredinol ac sydd o fewn y fframwaith polisi;

- cytuno ar Gynllun Corfforaethol cyfnodol a Chynlluniau Blynyddol dilynol;
- dangos safonau uchel o lywodraethiant corfforaethol bob amser a sicrhau cydymffurfiaeth ag unrhyw ofynion statudol neu weinyddol mewn perthynas â defnyddio arian cyhoeddus; drwy sicrhau ei fod yn derbyn ac yn adolygu'n rheolaidd, gwybodaeth ariannol ynghylch rheoli Llais; mynd i'r afael â risgiau a materion a sicrhau eu datrysiad amserol;
- darparu cefnogaeth, cyngor ac arweiniad i'r Prif Weithredwr ar y cyd a dwyn y Prif Weithredwr i gyfrif am berfformiad a datblygiad y sefydliad; a chefnogi'r Swyddog Cyfrifyddu i gynnal y pedwar safon swyddog cyfrifyddu o rheoleidd-dra, priodoldeb, gwerth am arian a dichonoldeb;
- hyrwyddo tegwch amrywiaeth a chynhwysiant, sicrhau bod gwasanaethau Llais yn hygyrch i'n pobl a phobl Cymru a, lle bo hynny'n bosibl, bod addasiadau rhesymol yn cael eu gwneud; a sicrhau bod gan Llais ddealltwriaeth o'r rôl y mae credoau diwylliannol a chrefyddol yn ei chwarae ym maes iechyd a gofal cymdeithasol a phrofiadau pobl o'r gwasanaethau; a
- gweithredu fel llysgenhadon i'r sefydliad.

4.4 Bydd y Bwrdd yn rhoi gwybod i'r Ysgrifennydd Cabinet (Gweinidog) priodol am unrhyw newidiadau sy'n debygol o effeithio ar gyfeiriad strategol neu gyraeddadwyedd swyddogaethau Llais.

4.5 Dylai'r Cadeirydd sicrhau bod adolygiad o effeithiolrwydd y Bwrdd a'i bwyllgorau yn cael ei gynnal bob blwyddyn, gyda mewnbwn annibynnol o leiaf unwaith bob 3 blynedd.

4.6 Bydd y Bwrdd yn adolygu'r Rheolau Sefydlog hyn o leiaf bob dwy flynedd.

5. Trefnu cyfarfodydd Bwrdd

- 5.1 Bydd y Bwrdd yn cynnal o leiaf 4 cyfarfod ffurfiol y flwyddyn. Gellir trefnu cyfarfodydd ychwanegol lle bo angen.
- 5.2 Yn ogystal â hyn, gall y Bwrdd gynnal cyfarfodydd anffurfiol yn ystod y misoedd rhwng ei gyfarfodydd ffurfiol. Bydd hefyd yn cyfarfod ddwywaith y flwyddyn, unwaith i drafod ei effeithiolrwydd ac eto i drafod strategaeth.
- 5.3 Gall y Cadeirydd, y Prif Weithredwr; neu unrhyw 2 Aelod Anweithredol alw cyfarfod yn dilyn rhybudd i'r Cadeirydd ac Ysgrifennydd y Bwrdd.
- 5.4 Yn ddarostyngedig i baragraff 5.5, rhoddir rhybudd o gyfarfod o ddim llai na 14 diwrnod clir i Aelodau'r Bwrdd a'r Cadeirydd.
- 5.5 Gellir galw cyfarfod gyda llai na 14 diwrnod clir o rybudd o dan amgylchiadau eithriadol. Bydd angen cytundeb y Cadeirydd neu'r Prif Weithredwr ar gyfer gyfarfod a elwir gyda llai na 14 diwrnod clir o rybudd.
- 5.6 Bydd hysbysiad o gyfarfod yn cael ei gyfleu'n ysgrifenedig. Bydd yr hysbysiad yn cynnwys manylion y cyfarfod a'r materion sydd i'w gynnal yn y cyfarfod.
- 5.7 Ni fydd methiant aelod o'r Bwrdd na'r Cadeirydd i dderbyn hysbysiad o gyfarfod yn annilysu'r cyfarfod hwnnw nac unrhyw fusnes a gynhelir ynddo.
- 5.8 Ni ddylai unrhyw gyfnod sy'n hwy na 3 mis fynd heibio rhwng cyfarfodydd ffurfiol y Bwrdd.

- 5.9 Bydd cyfarfodydd ffurfiol y Bwrdd yn cael eu cynnal mewn unrhyw leoliad cyfleus sy'n addas i gynnal sesiwn gyhoeddus a gallant gynnwys presenoldeb rhithwir. Bydd cyfarfodydd yn cael eu cynnal ar draws Cymru. Bydd y lleoliad yn cael ei hysbysebu o leiaf 2 wythnos cyn y cyfarfod. Pan fydd cyfarfodydd yn cael eu galw o dan amgylchiadau eithriadol, bydd Llais yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r lleoliad cyn gynted ag y bo modd.
- 5.10 Gellir gwahodd unrhyw gyflogai Llais neu unrhyw berson arall i ddod i gyfarfod Bwrdd cyfan neu ran ohono. Ni ddylid rhannu unrhyw wybodaeth gyfrinachol (fel y cyfeirir ato ym mharagraff 7.1) gydag unrhyw berson o'r tu allan i Llais sy'n mynychu cyfarfod.
- 5.11 Gall y Bwrdd wahardd y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod cyfan neu ran ohono o dan amgylchiadau penodol (gweler paragraff 7.1). Gall y Bwrdd hefyd drefnu sesiynau caeedig rheolaidd i drafod unrhyw faterion cyfrinachol. Bydd Aelodau Anweithredol, y Prif Weithredwr, yr Aelod Cyswllt ac Ysgrifennydd y Bwrdd yn mynychu'r sesiynau caeedig hyn.
- 5.12 Cyhoeddir agenda'r cyfarfod ar dudalennau gwe Llais 3 diwrnod gwaith cyn i'r cyfarfod gael ei gynnal yn gyhoeddus. Bydd papurau cyfarfod y Bwrdd ar gael i'r cyhoedd ar gais.

6. Gweithdrefn mewn cyfarfodydd

- 6.1 Y cworwm ar gyfer cyfarfod o'r Bwrdd fydd 50% o Aelodau'r Bwrdd, (wedi'i grynhoi os oes angen) ynghyd ag un. Mae Cadeirydd y cyfarfod wedi'i gynnwys yn y rhif hwn. Rhaid i hyn gynnwys y Prif Weithredwr hefyd. Os nad yw'r Prif Weithredwr yn gallu bod yn bresennol, rhaid iddynt enwebu aelod o'r uwch dîm rheoli i ddirprwyo. Gall y Prif Weithredwr ddirprwyo awdurdod i'r

unigolyn i fwrw pleidlais ar ei ran ac felly bydd y dirprwy enwebedig yn cyfrif at ddibenion cworwm.

- 6.2 Nid yw'r 'Aelod Cyswllt' yn gymwys i bleidleisio mewn unrhyw drafodion y Bwrdd (atodlen 1, paragraff 7(1) o'r Ddeddf) felly ni fyddai'n cael ei ystyried fel rhan o'r cworwm ar gyfer cyfarfodydd y Bwrdd.
- 6.3 Rhaid i gworwm o aelodau fod yn bresennol drwy gydol pob cyfarfod Bwrdd. Os, ar ôl cyfrif rhifau, nad yw'r cyfarfod yn gworwm bydd y Cadeirydd yn atal y cyfarfod. Fodd bynnag, gellir parhau gyda chyfarfod y Bwrdd, ond bydd unrhyw benderfyniadau neu argymhellion gofynnol yn cael eu nodi a'u cadarnhau yng nghyfarfod nesaf y Bwrdd neu drwy ddarpariaethau eraill o fewn y rheolau sefydlog hyn os oes angen cymeradwyaeth frys. Os bydd angen, gellid trefnu cyfarfod arbennig o'r Bwrdd hefyd.
- 6.4 Yn absenoldeb y Cadeirydd mewn unrhyw gyfarfod, y Dirprwy Gadeirydd fydd cadeirydd newydd y cyfarfod hwnnw. Yn absenoldeb y Cadeirydd a'r Dirprwy Gadeirydd, bydd yr Aelodau Anweithredol hynny sy'n bresennol yn penodi Aelod Anweithredol yn Gadeirydd yn eu lle ar gyfer y cyfarfod hwnnw gyda chynghor Ysgrifennydd y Bwrdd. Ni ellir dewis y Prif Weithredwr, Aelod Cyswllt nac unrhyw ddirprwyaeth unigol ar gyfer y Prif Weithredwr fel cadeirydd newydd.
- 6.5 Pan fydd penderfyniadau'n cael eu gwneud gan y Bwrdd, bydd y Bwrdd yn ceisio eu gwneud trwy benderfyniad cyffredin. Yn achos pleidleisiau cyfartal, bydd gan y Cadeirydd neu'r cadeirydd newydd, ail bleidlais neu bleidlais fwrw.
- 6.6 Bydd y Bwrdd yn cymryd cyfrifoldeb ar y cyd am unrhyw benderfyniad a wneir a bydd yn ceisio sicrhau undod mewn penderfyniadau. Os oes gan Aelodau'r

Bwrdd bryderon na ellir eu datrys mewn perthynas â mater penodol neu gam gweithredu arfaethedig, dylent sicrhau bod y pryderon hyn yn cael eu cofnodi.

- 6.7 Bydd cyfranogiad yn bersonol, gydag opsiwn i ymuno o bell. Gall aelodau ymuno dros y ffôn, fideo neu gyfleuster cynadledda ar y we. Gall unigolion a wahoddir i fynychu'r cyfarfod hefyd ymuno â'r cyfarfod o bell.
- 6.8 Bydd unrhyw aelod o'r Bwrdd sy'n gadael cyfarfod rhan o'r ffordd drwodd yn cael ei ystyried yn un nad yw'n cymryd rhan mewn unrhyw benderfyniad a wneir gan y Bwrdd yn ystod absenoldeb y person hwnnw. Bydd pob presenoldeb ac absenoldeb gan y Cadeirydd neu gan Aelodau'r Bwrdd am y cyfan neu ran o gyfarfod Bwrdd yn cael eu cofnodi yng nghofnodion y cyfarfod.
- 6.9 Gall unrhyw benderfyniad nad yw'n cael ei basio gan y Bwrdd yn ystod cyfarfod gael ei basio drwy benderfyniad ysgrifenedig y tu allan i gyfarfod. Bydd ymateb a dderbynnir drwy e-bost yn effeithiol. Bydd unrhyw benderfyniadau yn cael eu cofnodi yng nghyfarfod nesaf y Bwrdd yn gyhoeddus at ddibenion y cofnodion.
- 6.10 Bydd penderfyniad ysgrifenedig yn cael ei basio pan fydd wedi'i awdurdodi gan Aelodau'r Bwrdd sydd â hawl i bleidleisio ac wedi bodloni'r gofynion cworwm a nodir ym mharagraff 6.1. Os na ellir cyrraedd pleidlais fwyafrif syml, bydd Cadeirydd y cyfarfod (h.y. Cadeirydd Llais, Dirprwy Gadeirydd neu gadeirydd newydd) yn cael ail bleidlais neu bleidlais fwrw.
- 6.11 **Gweithredu gan y Cadeirydd ar faterion brys** - O bryd i'w gilydd, gall fod amgylchiadau lle bydd angen gwneud penderfyniadau brys a fyddai fel arfer yn cael eu gwneud gan y Bwrdd rhwng cyfarfodydd a drefnwyd, ac nid yw'n ymarferol galw cyfarfod o'r Bwrdd.

- 6.12 O dan yr amgylchiadau hyn, gall y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr, gyda chefnogaeth Ysgrifennydd y Bwrdd fel y bo'n briodol, ymdrin â'r mater ar ran y Bwrdd - ar ôl ymgynghori gyntaf ag o leiaf 3 Aelod Anweithredol arall.
- 6.13 Rhaid i Ysgrifennydd y Bwrdd sicrhau bod unrhyw gamau o'r fath yn cael eu cofnodi'n ffurfiol a'u hadrodd i gyfarfod nesaf y Bwrdd i'w hystyried a'u cadarnhau. Ni all y Cadeirydd weithredu os oes gan y Cadeirydd neu'r Prif Weithredwr fuddiant personol neu fusnes mewn mater brys sy'n gofyn am benderfyniad.
- 6.14 Yn yr amgylchiadau hyn, bydd y Dirprwy Gadeirydd neu'r Cyfarwyddwr enwebedig sy'n gweithredu ar ran y Prif Weithredwr yn gwneud penderfyniad ar y mater brys, fel y bo'n briodol, yn dilyn y weithdrefn uchod gyda chyngor Ysgrifennydd y Bwrdd.

7. Cofnodion cyfarfodydd

- 7.1 Bydd cofnodion cyfarfodydd Bwrdd yn cael eu cyhoeddi ar wefan Llais ar ôl iddynt gael eu cytuno'n ffurfiol yng nghyfarfod nesaf y Bwrdd. Bydd unrhyw wybodaeth gyfrinachol yn cael ei golygu o'r cofnodion. Gall enghreifftiau o wybodaeth gyfrinachol gynnwys:
- gwybodaeth y mae ei datgelu wedi'i wahardd neu ei gyfyngu gan ddarpariaeth o unrhyw ddeddfiad;
 - gwybodaeth sydd fel arall yn ddarostyngedig i ddyletswydd cyfrinachedd;
 - gwybodaeth sy'n ddarostyngedig i fraint broffesiynol gyfreithiol;
 - gwybodaeth sensitif i'r farchnad;
 - gwybodaeth y gallai'r cyhoeddiad ei rhwystro rhag cyflawni swyddogaethau Llais; a

- gwybodaeth am unigolion fel cyflogai Llais.

8. Penderfyniadau a gedwir yn ôl a dirprwyaethau mewnol

8.1 Mae nifer o benderfyniadau wedi'u cadw ar gyfer y Bwrdd. Dyma'r rhain:

- a) Ymrwymïadau i bobl Cymru;
- b) Cyfeiriad strategol, cymeradwyo cynlluniau a chyllidebau corfforaethol a busnes;
- c) Rheolau Sefydlog a Chyfarwyddiadau Ariannol Sefydlog;
- d) Rhestr o Ddirprwyaeth Fewnol;
- e) Sefydlu trefniadau cylch gorchwyl ac adrodd ar gyfer pob Pwyllgor sy'n gweithredu ar ran y Bwrdd;
- f) Trefniadau ariannol, archwilio ac adrodd risg corfforaethol;
- g) Datganiad blynyddol o gyfrifon;
- h) Trefniadau adrodd rheoli perfformiad corfforaethol;
- i) Dirprwyo unrhyw un o'i swyddogaethau i unrhyw berson a ragnodir gan reoliadau a wnaed gan Weinidogion Cymru ac unrhyw gyfarwyddiadau a roddir wedyn;
- j) Meysydd penderfyniadau eraill a gedwir o dan ddirprwyaethau mewnol: cymeradwyo penderfyniadau polisi gweithredol nad ydynt yn cael eu cynnwys gan ddirprwyaethau i'r Prif Weithredwr; dileu mwy na therfynau dirprwyedig; a chymeradwyo prosiectau risg uchel a chanolig.

8.2 Mae penderfyniadau a gedwir yn ôl gan Aelodau Anweithredol yn cynnwys:

- a) Penodi Prif Weithredwr

b) penodi Aelod Cyswllt o'r Bwrdd.

- 8.3 Gellir dod o hyd i drefniadau dirprwyo mewnol gan y Bwrdd yn yr Atodlen Dirprwyo Mewnol [yma](#).
- 8.4 O ran swyddogaethau a gedwir yn ôl y Bwrdd neu'r swyddogaethau y mae wedi awdurdodi pwyllgorau neu is-bwyllgorau i'w harfer, gall y Bwrdd awdurdodi unrhyw Aelod o'r Bwrdd Llais, Aelod Annibynnol a benodir i'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg neu aelod staff Llais i gyflawni unrhyw beth sydd wedi'i awdurdodi neu y gofynnwyd iddo gael ei wneud gan Llais, yn amodol ar gyfyngiadau penodol.
- 8.5 **Gwarchodaeth sêl, selio a llofnodi dogfennau** - Bydd sêl gyffredin Llais yn cael ei chadw mewn lle diogel gan Ysgrifennydd Bwrdd Llais. Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn cynghori ar y defnydd priodol o sêl gyffredin y sefydliad a bydd yn trefnu selio dogfennau, yn ôl y gofyn.
- 8.6 Defnyddir sêl gyffredin Llais yn bennaf i selio dogfennau cyfreithiol fel trosglwyddo tir, cytundebau prydles a chontractau pwysig / allweddol eraill. Rhoddir sêl ar ddogfen dim ond os yw'r Bwrdd wedi penderfynu y gellir ei selio, neu os yw trafodiad neu weithgaredd y mae'r ddogfen yn ymwneud ag ef wedi'i gymeradwyo gan y Bwrdd yn ystod ei benderfyniad ac amcanion strategol y cytunwyd arnynt.
- 8.7 Pan fo'r Bwrdd Llais yn penderfynu neu os yw cyflenwr neu gontractwr yn mynnu bod dogfen wedi'i selio, rhaid i'r person awdurdodedig sy'n gofyn am neu yn argymhell selio dogfen sicrhau bod gwiriadau priodol yn cael eu gwneud a bod y dogfennau'n gywir gyda'r cyngor cyfreithiol gofynnol a chyngor Ysgrifennydd y Bwrdd.

8.8 Bydd y sêl gyffredin yn cael ei gosod o dan reolaeth Ysgrifennydd y Bwrdd drwy broses o'r enw Panel Selio. Bydd angen 2 lofnodwr awdurdodedig i alluogi sêl i gael ei gosod a thystio ei gosod. Rhaid i'r llofnodwyr fod yn wahanol i'r person awdurdodedig uwch sy'n argymhell/gofyn am y selio.

8.9 Yr unig lofnodwyr awdurdodedig ar gyfer tystio i osod sêl fydd:

- Cadeirydd Llais neu ddirprwy enwebedig (y mae'n rhaid iddo fod yn gyfarwyddwr anweithredol).
- Prif Weithredwr Llais neu ddirprwy enwebedig.

Mae angen y ddau lofnod awdurdodedig i alluogi'r defnydd o'r sêl gyffredin.

8.10 Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn sicrhau bod cofrestr yn cael ei chynnal lle bydd ef, neu reolwr arall a awdurdodir ganddynt, yn cofnodi cofnod o selio pob dogfen, a fydd yn cynnwys llofnodion y llofnodwyr/tystion awdurdodedig.

8.11 Rhaid i bob cofnod yn y gofrestr gael ei lofnodi gan y personau a gymeradwyodd ac a awdurdododd y ddogfen ac a welodd osod y sêl. Bydd adroddiad o'r holl seliau yn cael eu cyflwyno i'r Bwrdd o leiaf bob dwy flynedd mewn Cyfarfod Bwrdd Cyhoeddus.

8.12 **Llofnodi dogfennau** - Lle mae llofnod yn ofynnol ar gyfer unrhyw ddogfen sy'n gysylltiedig ag achosion cyfreithiol sy'n ymwneud â Llais yn ogystal â gosod y sêl, bydd yn cael ei lofnodi gan y Prif Weithredwr yn unol â chynllun dirprwyo Llais a'i fatrics awdurdodi, ac eithrio pan fo'r Bwrdd wedi awdurdodi person arall neu wedi cael cyfarwyddyd fel arall i ganiatáu neu ei gwneud yn ofynnol i berson arall roi llofnod.

8.13 Gall y Prif Weithredwr neu swyddogion enwebedig gael eu hawdurdodi gan y Bwrdd i lofnodi ar ran Llais unrhyw gytundeb neu ddogfen arall yn amodol ar gymeradwyaeth ymlaen llaw gan y Bwrdd ac yn unol â chynllun dirprwyo Llais.

9. Pwyllgorau, is-bwyllgorau a grwpiau a dirprwyaethau Ad-hoc

- 9.1 Gall y Bwrdd sefydlu pwyllgorau, is-bwyllgorau a grwpiau ad hoc. Rhaid i'r Bwrdd wneud rheolau i reoleiddio gweithdrefn ei bwyllgorau a'i is-bwyllgorau (gan gynnwys aelodaeth, cyfansoddiad a chworwm).
- 9.2 Gall y Bwrdd awdurdodi unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor i gyflawni unrhyw beth sydd wedi'i awdurdodi neu y mae'n ofynnol iddo gael ei wneud gan Llais, yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau. Bydd y Bwrdd yn derbyn adroddiadau rheolaidd gan bwyllgorau neu is-bwyllgorau ym mhob un o'i gyfarfodydd Bwrdd ffurfiol.
- 9.3 Gall aelodau pwyllgor neu is-bwyllgor gynnwys aelodau nad ydynt yn aelodau o'r Bwrdd. Ni fydd unrhyw aelod o staff Llais yn aelod o bwyllgor. Gall is-bwyllgor gynnwys personau nad ydynt yn aelodau o'r pwyllgor a'i sefydlodd.
- 9.4 Gall y Bwrdd benodi hyd at 2 aelod annibynnol o'r tu allan i'r sefydliad i bwyllgor, ar yr amod bod ganddynt yr arbenigedd neu'r profiad proffesiynol perthnasol. Gellir penodi'r unigolion hyn yn aelodau'r pwyllgor.
- 9.5 Bydd Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg (ARAC) yn cael ei sefydlu gan y Bwrdd. Gellir dod o hyd i aelodaeth o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg a'i gylch gorchwyl [yma](#).

- 9.6 Bydd Pwyllgor Taliadau a Thelerau Gwasanaeth yn cael eu sefydlu gan y Bwrdd. Gellir dod o hyd i aelodaeth o'r Pwyllgor Taliadau a Thelerau Gwasanaeth [yma](#).
- 9.7 Gall y Bwrdd hefyd sefydlu grwpiau ad-hoc, yn ôl yr angen. Bydd argymhellion a/neu adroddiadau gan grwpiau ad-hoc yn cael eu cyfeirio at y Bwrdd neu at y pwyllgor priodol i'w hystyried neu eu penderfynu.
- 9.8 Gall y Bwrdd benodi personau nad ydynt yn aelodau o staff i fod yn bresennol a chymryd rhan yng ngwaith y pwyllgorau, er na fydd ganddynt hawl i bleidleisio.
- 9.9 Bydd gofyn i bwyllgorau gynnal adolygiad o'u heffeithiolrwydd yn flynyddol a llunio adroddiad i'w ystyried gan y Bwrdd.

10. Rhwymedigaethau aelodau'r pwyllgor

- 10.1 Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau priodol, rhaid i Aelodau Anweithredol Llais gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad cyffredinol ar gyfer Aelodau'r Bwrdd Cyrff Cyhoeddus². Rhaid i unigolion a benodir yn aelodau annibynnol i bwyllgorau, wrth gyflawni eu priod gyfrifoldebau, roi sylw i Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus: - anhunanoldeb, uniondeb, gwrthrychedd, atebolrwydd, didwylledd, gonestrwydd ac arweinyddiaeth; a gweithredu bob amser er budd gorau Llais a phobl Cymru.

11. Uwch Dîm Rheoli

² [Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Bwrdd Cyrff Cyhoeddus Mehefin 2019 - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

11.1 Y Prif Weithredwr sy'n gyfrifol am sefydlu'r uwch dîm rheoli. Bydd y Prif Weithredwr yn penderfynu ei aelodaeth a'i gyloch gorchwyl drwy ymgynghori ag uwch reolwyr. Gellir sefydlu unrhyw is-grŵp gofynnol o'r Uwch Dîm Rheoli hefyd, a bydd eu cylch gorchwyl a'u haelodaeth hefyd yn cael eu pennu gan y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Uwch Dîm Rheoli.

12. Gwrthdaro buddiannau

12.1 Bydd y Cadeirydd ac Aelodau'r Bwrdd yn ddarostyngedig i'r gweithdrefnau a'r canllawiau ar gyfer ymdrin â gwrthdaro buddiannau a nodir ym mholisi datganiadau buddiannau Llais a'u telerau penodi.

12.2 Caiff log datganiad buddiant aelodau'r Bwrdd ei ddsbarthu fel rhan o'r pecyn o bapurau ar gyfer pob cyfarfod Bwrdd. Bydd hyn yn rhoi sicrwydd rheolaidd bod aelodau'r Bwrdd yn datgan bod y buddiannau yn gyfredol ac yn gywir.

12.3 Cyfrifoldeb aelodau unigol y Bwrdd yw rhoi gwybod i'r Cadeirydd ac Ysgrifennydd y Bwrdd am unrhyw wrthdaro buddiannau posibl neu botensial ar gyfer gwrthdaro buddiannau canfyddedig gydag unrhyw agwedd ar fusnes y Bwrdd.

12.4 Lle nodir gwrthdaro buddiannau posibl neu botensial ar gyfer gwrthdaro buddiannau canfyddedig mewn perthynas ag eitemau i'w trafod mewn cyfarfod Bwrdd sydd ar ddod, dylai aelodau'r Bwrdd ofyn am gyngor gan y Cadeirydd, ac Ysgrifennydd y Bwrdd cyn gynted â phosibl. Bydd cyngor wedyn yn cael ei ddarparu ynghylch a oes gwrthdaro ai peidio.

12.5 Os oes posibilrwydd o wrthdaro buddiannau neu wrthdaro buddiannau canfyddedig, dylid datgan y buddiant hwnnw ar ddechrau'r cyfarfod. Mewn achosion lle nad yw'r aelod o'r Bwrdd wedi gallu rhoi gwybod i'r Cadeirydd a'r

Ysgrifennydd Bwrdd cyn y cyfarfod, dylent ddatgan y mater cyn gynted â phosibl ar ddechrau'r cyfarfod.

- 12.6 Rhaid cofnodi pob datganiad o fuddiant a wneir mewn cyfarfod yng nghofnodion y Bwrdd a log datgan diddordeb a ddelir gan Ysgrifennydd y Bwrdd.
- 12.7 Ar ôl cael gwybod am wrthdaro buddiannau, bydd y Cadeirydd yn penderfynu a fydd yr aelod o'r Bwrdd yn tynnu ei hun o'r cyfarfod yn benodol ar gyfer unrhyw drafodaethau neu benderfyniadau sy'n gysylltiedig â'r gwrthdaro hwnnw.
- 12.8 Os caniateir i'r aelod aros yn y cyfarfod, rhaid i'r Cadeirydd benderfynu a all yr aelod gyfrannu at y drafodaeth ai peidio a chwarae unrhyw ran mewn unrhyw benderfyniad. Rhaid cofnodi penderfyniad y Cadeirydd ac absenoldeb aelod o drafodaethau o fewn y cofnodion a'r log datgan diddordeb a ddelir gan Ysgrifennydd y Bwrdd.
- 12.9 Pan fo'r Cadeirydd yn unigolyn sy'n datgan buddiant, bydd y Dirprwy Gadeirydd yn gwneud unrhyw benderfyniad ar y camau i'w cymryd, neu yn absenoldeb y Dirprwy Gadeirydd, cadeirydd newydd.
- 12.10 Ym mhob achos, mae penderfyniad y Cadeirydd (neu'r Dirprwy Gadeirydd/Cadeirydd newydd yn achos buddiant a ddatganwyd gan y Cadeirydd) yn rhwym ar holl aelodau'r Bwrdd. Dylai'r Cadeirydd gymryd cyngor gan Ysgrifennydd y Bwrdd wrth benderfynu ar y camau i'w cymryd mewn ymateb i fuddiannau datganedig; cymryd gofal i sicrhau bod eu harfer o farnu yn cael ei gymhwyso'n gyson.

13. Tryloywder

- 13.1 Mae Llais yn ddarostyngedig i ddarpariaethau Deddf Cyrff Cyhoeddus (Derbyn i Gyfarfodydd) 1960³ sy'n darparu ar gyfer derbyn cynrychiolwyr o'r wasg ac aelodau eraill o'r cyhoedd i gyfarfodydd cyrff penodol sy'n arfer swyddogaethau cyhoeddus.
- 13.2 Mae Deddf Cyrff Cyhoeddus (Derbyn i Gyfarfodydd) 1960 yn cynnwys darpariaeth i'r Bwrdd wahardd y wasg a'r cyhoedd o gyfarfod pryd bynnag y byddai cyhoeddusrwydd yn rhagfarnu budd y cyhoedd oherwydd natur gyfrinachol y busnes i'w drafod neu am resymau arbennig eraill a nodir yn y penderfyniad ac sy'n deillio o natur y busnes hwnnw neu'r achos.
- 13.3 Bydd cofnodion llawn o gyfarfodydd cyhoeddus y Bwrdd, gan gynnwys penderfyniadau a wneir, ar gael i'r cyhoedd ar dudalennau gwe Llais ar ôl i'r cofnodion gael eu cytuno'n ffurfiol yng nghyfarfod nesaf y Bwrdd.

14. Cyfrinachedd a chadw'r dogfennau yn ddiogel

- 14.1 Bydd y Cadeirydd ac Aelodau'r Bwrdd yn ddarostyngedig i ddyletswydd cyfrinachedd gyffredinol mewn perthynas ag ymddygiad materion Llais a gwybodaeth a gânt yn ystod eu gwaith ar gyfer y sefydliad. Mae'r ddyletswydd hon yn cynnwys cydymffurfio â chyfyngiadau statudol perthnasol

³ [Deddf Cyrff Cyhoeddus \(Derbyn i Gyfarfodydd\) 1960 \(legislation.gov.uk\)](https://legislation.gov.uk)

ar ddatgelu a chynnal cyfrinachedd gwybodaeth lle mae'n destun braint broffesiynol gyfreithiol.

- 14.2 Mae'r ddyletswydd hon yn bersonol a bydd heb ragfarnu ymrwymiad y Bwrdd a'r Llais yn ei gyfanrwydd i dryloywder a chydymffurfio â'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth a deddfwriaeth diogelu data.
- 14.3 Bydd aelodau'r Bwrdd, cynghorwyr a mynychwyr yn cael eu dal yn bersonol gyfrifol am gadw unrhyw bapurau, dogfennau neu ddyfeisiau y gellir eu rhoi neu eu hymddiried iddynt yn ystod eu dyletswyddau i'r Bwrdd.
- 14.4 Rhaid adrodd am golli unrhyw ddogfennau neu ddyfeisiau o'r fath ar unwaith i'r Prif Weithredwr a'r Swyddog Diogelu Data ac, yn eu habsenoldeb i Ysgrifennydd y Bwrdd.

15. Pryderon am berchnogaeth

- 15.1 Dylai aelodau'r Bwrdd godi unrhyw bryderon sydd ganddynt ynghylch priodoldeb y Bwrdd, unrhyw Aelod o'r Bwrdd neu'r Prif Weithredwr yn gyfrinachol gyda'r Cadeirydd.
- 15.2 Dylai aelodau'r Bwrdd godi unrhyw bryderon sydd ganddynt ynghylch priodoldeb y Cadeirydd gyda'r Prif Weithredwr a fydd yn gyfrifol am sicrhau bod tîm partneriaeth Llais o fewn Llywodraeth Cymru yn cael ei hysbysu.

16. Datrys a chofnodi pryderon neu anghydfodau rhwng Aelodau'r Bwrdd

- 16.1 Pan fo pryderon am briodoldeb neu faterion neu anghydfodau arwyddocaol eraill yn codi rhwng Aelodau'r Bwrdd sy'n effeithio ar sefydlogrwydd y Bwrdd, dylid codi'r mater gyda'r Cadeirydd, a ddylai ymateb gyda chynghor gan y Prif Weithredwr ac Ysgrifennydd y Bwrdd.
- 16.2 Os yw'r mater yn ymwneud â'r Cadeirydd, dylid ei godi gyda'r Dirprwy Gadeirydd a ddylai ymateb gyda chynghor gan y Prif Weithredwr ac Ysgrifennydd y Bwrdd. Os yw'r materion yn ymwneud â'r Cadeirydd a'r Dirprwy Gadeirydd, dylid ei godi gyda'r Prif Weithredwr ac Ysgrifennydd y Bwrdd a ddylai hysbysu, fel y bo'n briodol, dîm partneriaeth Llais yn Llywodraeth Cymru.
- 16.3 Bydd y person y codir y mater gydag ef (h.y. Cadeirydd, Dirprwy Gadeirydd neu Brif Weithredwr) yn ymchwilio (gyda chymorth, os bydd angen, gan Ysgrifennydd y Bwrdd) ac yn hwyluso datrys y mater.
- 16.4 Bydd y broses hon yn cael ei chynnal mewn ymgynghoriad ag aelodau eraill o'r Bwrdd oni fyddai, yn eithriadol, yn amhriodol i wneud hynny. Dylai cofnod o natur y mater a'r camau a gymerwyd i'w ddatrys gael ei gofnodi gan Ysgrifennydd y Bwrdd yn gwbl gyfrinachol.
- 16.5 Lle mae'r holl sianeli rhesymol wedi cael eu disbyddu ac nad yw'r broses ddatrys yn llwyddiannus, dylid codi'r mater (gan y sawl sydd wedi cynnal yr ymchwiliad) gyda thîm partneriaeth Llais o fewn Llywodraeth Cymru.
- 16.6 Bydd manylion unrhyw anghydfod neu fater, ynghyd â'r camau a gymerwyd i'w datrys, yn cael eu cynnwys yn yr adroddiad a anfonwyd at Lywodraeth Cymru fel rhan o'r broses arfarnu flynyddol mewn perthynas â'r Cadeirydd,

Prif Weithredwr, Aelodau Anweithredol ac Aelod Cyswllt (gweler paragraffau 17.2, 18.4, 20.4, 21.4).

17.Y Cadeirydd

- 17.1 Nodir rôl a chyfrifoldebau'r Cadeirydd yn eu llythyr penodi a'u telerau ac amodau; y ddeddfwriaeth berthnasol; Dogfen Fframwaith Llais gyda Llywodraeth Cymru; a'r Rheolau Sefydlog hyn.
- 17.2 Bydd perfformiad y Cadeirydd yn cael ei asesu'n ffurfiol yn flynyddol. Bydd hyn yn cael ei gefnogi gan Ysgrifennydd y Bwrdd mewn partneriaeth â'r tîm nawdd o fewn Llywodraeth Cymru a bydd yn cynnwys cyfraniadau gan aelodau'r Bwrdd.
- 17.3 Yna bydd adroddiad yn cael ei rannu gyda'r Gweinidog Cymru sy'n gyfrifol i'w ystyried. Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn sicrhau bod pob aelod o'r Bwrdd yn cael cyfle i fwydo'n gyfrinachol i'r arfarniad perfformiad.

18.Y Prif Weithredwr

- 18.1 Mae rôl a chyfrifoldebau'r Prif Weithredwr wedi'u nodi yn eu llythyr penodi; y ddeddfwriaeth berthnasol; Dogfen Fframwaith Llais gyda Llywodraeth Cymru; a'r Rheolau Sefydlog hyn.
- 18.2 Mae rolau Cadeirydd a Phrif Weithredwr yn amlwg. Ffocws rôl y Cadeirydd, yn gyffredinol, yw darparu arweinyddiaeth effeithiol ar lefel y Bwrdd, ac arwain y Bwrdd wrth benderfynu ar gyfeiriad strategol Llais.
- 18.3 Mewn cyferbyniad, ffocws rôl y Prif Weithredwr, yn gyffredinol, yw arwain Llais, fel sefydliad cyfan, wrth weithredu strategaeth y Bwrdd a chyflawni

swyddogaeth y Swyddog Cyfrifyddu Llais (fel y'i dynodwyd gan y Swyddog Cyfrifyddu Ychwanegol cyfrifol, y Prif Swyddog Cyfrifyddu a Thrysorlys EM cyfrifol).

- 18.4 Bydd y Cadeirydd a'r Prif Weithredwr yn trafod yr holl faterion mawr a'r polisiau sy'n dod i'r amlwg drwy gyfarfodydd rheolaidd (ac anffurfiol fel arfer) a bydd yn trafod yn benodol unrhyw faterion dadleuol neu'r rhai sy'n debygol o osod cynsail sylweddol.
- 18.5 Bydd y Cadeirydd, gyda mewnbwn gan yr aelodau anweithredol, yn adolygu perfformiad y Prif Weithredwr yn flynyddol. Bydd hyn yn cynnwys pwynt adolygu canol blwyddyn.

19. Swyddog Cyfrifyddu

- 19.1 Y Prif Weithredwr yw Swyddog Cyfrifyddu Llais fel y nodir yn atodlen 1 paragraff 19 (01) o'r Ddeddf. Mae cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu, fel y nodir yn y Ddeddf fel a ganlyn:
- a) cyfrifoldebau mewn perthynas â llofnodi cyfrifon;
 - b) cyfrifoldebau ar gyfer priodoldeb a rheoleidd-dra cyllid y corff;
 - c) cyfrifoldebau am yr economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y mae'r Corff yn defnyddio ei adnoddau â hwy;
 - d) cyfrifoldebau sy'n ddyledus i Weinidogion Cymru, y Senedd neu ei Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus.
- 19.2 Mae'r Swyddog Cyfrifyddu yn atebol am gyllid Llais i'r Swyddog Cyfrifyddu Ychwanegol cyfrifol a Phrif Swyddog Cyfrifyddu Llywodraeth Cymru.

19.3 Rhaid i'r Bwrdd sicrhau eu bod yn gwbl ymwybodol o'r cyfrifoldebau a'r dyletswyddau statudol a osodir ar y Prif Weithredwr fel y Swyddog Cyfrifyddu, ac yn rhoi sylw dyledus iddynt; nodir y rhain yn llawn mewn Memorandwm Swyddog Cyfrifyddu.

20. Aelodau Anweithredol

- 20.1 Nodir cyfrifoldebau Aelodau Anweithredol yn eu llythyrau penodi a'u telerau penodi.
- 20.2 Mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd, gall Aelodau Anweithredol arwain ar rai o weithgareddau'r Bwrdd, er enghraifft cyflawni rôl Cadeirydd pwyllgorau megis y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.
- 20.3 Dylai Aelodau Anweithredol gyfarfod o leiaf unwaith y flwyddyn heb i'r Aelod Gweithredol o'r Bwrdd fod yn bresennol (Prif Weithredwr).
- 20.4 Cynhelir arfarniad o berfformiad yr aelodau anweithredol yn flynyddol gyda phwynt adolygu canol blwyddyn, a bydd y Cadeirydd yn cynnal crynodeb lefel uchel o'r adolygiadau gyda'r tîm partneriaeth o fewn Llywodraeth Cymru.
- 20.5 Dylai adolygiadau perfformiad aelodau unigol o'r bwrdd gynnwys casgliad ynghylch a yw'r unigolyn yn parhau i gyfrannu'n effeithiol ai peidio a dangos ymrwymiad i'r rôl. Dylai hyn gynnwys manylion am ymrwymiad amser ar gyfer cyfarfodydd Bwrdd a phwyllgor a dyletswyddau eraill.

21. Aelod Cyswilt

- 21.1 Rhaid i'r Aelodau Anweithredol wahodd pob un o'r undebau llafur a gydnabyddir gan Llais i enwebu ymgeisydd cymwys i'w benodi fel Aelod Cyswllt Llais
- 21.2 Rhaid i Aelodau Anweithredol y Bwrdd benodi person, o blith yr ymgeiswyr cymwys a enwebwyd. Bydd y broses yn cael ei rhedeg gan Ysgrifennydd y Bwrdd.
- 21.3 Nid yw Aelod Cyswllt Llais yn gymwys i bleidleisio mewn unrhyw drafodion y Bwrdd. Bydd telerau'r unigolyn hwn yn cael eu pennu gan Aelodau Anweithredol o fewn telerau penodiad Aelod Cyswllt.
- 21.4 Bydd perfformiad yr Aelod Cyswllt mewn perthynas â'i rôl fel aelod o'r Bwrdd yn cael ei gyflawni gan y Cadeirydd. Bydd hyn yn cael ei gynnal ar wahân i adolygiad perfformiad yr unigolyn fel aelod o staff.

22. Ysgrifennydd y Bwrdd

- 21.1 Ysgrifennydd y Bwrdd yw prif gynghorydd llywodraethiant y Cadeirydd, y Prif Weithredwr a'r Bwrdd ac mae'n geidwad llywodraethiant da i Llais. Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd hefyd yn sicrhau bod trefniadau ysgrifenyddiaeth priodol yn cael eu darparu ar gyfer y Bwrdd a'i bwyllgorau.
- 21.2 Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn sicrhau bod Llais a'r Bwrdd yn cydymffurfio â'r Rheolau Sefydlog hyn a bydd hefyd yn sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei darparu i aelodau'r Bwrdd a'r rhai sy'n bresennol ar gyfer cyfarfodydd Bwrdd a Phwyllgor mewn modd amserol.
- 21.3 Mae hyn yn cynnwys cyhoeddi papurau cyfarfod y Bwrdd yn electronig, fel arfer o leiaf 5 diwrnod gwaith cyn cyfarfodydd i Aelodau'r Bwrdd ac i'w

cyhoeddi ar dudalennau gwe Llais o leiaf 3 diwrnod gwaith cyn cyfarfodydd i'r cyhoedd.

21.4 Fel isafswm, bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn hwyluso ac yn darparu:

- rhaglen waith flaenllaw'r Bwrdd, a fydd yn nodi rhaglen o gyfarfodydd ar gyfer y flwyddyn i ddod ac eitemau i'w trafod yng nghyfarfodydd y Bwrdd a busnes y dyfodol i'w trafod;
- cofnodion cyfarfodydd;
- cofrestr a chofnod o fuddiannau a datganiadau Aelodau'r Bwrdd
- hwyluso penodi Aelodau'r Bwrdd ar y cyd â Llywodraeth Cymru ac unrhyw aelodau cyswllt o'r Bwrdd a'i bwyllgorau a threfnu pob anwytho perthnasol i aelodau newydd.
- trefnu ar y cyd â'r Cadeirydd a'r Prif Weithredwr y rhaglen hyfforddi a datblygu ar gyfer y Bwrdd i sicrhau bod aelodau'n cael eu galluogi i gyflawni eu rolau yn briodol a'u bod yn cydymffurfio â gofynion hyfforddiant statudol a gorfodol.
- cyngor ar Reolau Sefydlog y cytunwyd arnynt a dogfennau llywodraethiant a sicrwydd sefydliadol eraill fel sy'n ofynnol gan y Rheolau Sefydlog, ei chyfrifoldebau cyfreithiol a darpariaethau'r ddogfen Fframwaith y cytunwyd arnynt gyda Llywodraeth Cymru

21.5 Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn cyfleu penderfyniadau a chymau gweithredu o gyfarfodydd y Bwrdd i'r Bwrdd a phobl Llais yn unol â'r Rheolau Sefydlog hyn a safonau gweithredu Llais y cytunwyd arnynt.